

Michael POLÁK *Studentstvo v období poststalinismu: vysokoškolské instituce a proměny studentské participace v Československu (1956-1969)*

Abstrakt: Tato dizertační práce zkoumá studentské sociální hnutí v poststaliniském Československu (1956 – 1969). Jedním z hlavních cílů sociálních hnutí je prosadit své kulturní představy o společenských vztazích do sociální reality. Tato práce se tak ptá, jak se povedlo původně poměrně malé skupině lidí, která si vytkla za cíl vznik nezávislých studentských samospráv, prosadit svůj cíl. Dále práce analyzuje zejména dynamiku studentského hnutí, pro jejíž pochopení je potřeba rozumět problémům, které chtějí konkrétní aktéři a aktérky řešit. Proto tato práce zkoumá také každodenní zkušenost studentů a studentek. Text tak není přínosem pouze pro výzkum konkrétního sociálního hnutí, nýbrž má vypovídající hodnotu také o povaze poststalinismu jako specifické historické době.

Práce je rozdělena do čtyř fází podle vývoje sociálního hnutí. První fáze zkoumá vznik nespokojenosti studentstva. Ta vzniká zejména tehdy, když dochází k rozporům mezi očekáváními, která jsou utvářena dobovými mocenskými přísliby, a žitou realitou. V této fázi tak práce analyzuje čtyři klíčové přísliby a jejich konkrétní nenaplnění ve studentském životě. Jedná se o 1) očekávání spojená s přísliby blahobytu, 2) očekávání vycházející z příslibů vědeckotechnické revoluce, 3) problémy s nedostatečnou informovaností, 4) problémy spojené s přísliby socialistické demokracie.

Druhá fáze se týká vzniku sociálního hnutí, které vytváří intelektuální konstrukci (politický program), která má výše zmíněné problémy řešit. Toto hnutí mělo kořeny v Praze a jeho cílem bylo prosadit svůj program založený na vzniku nezávislých studentských politických organizací.

Třetí fáze zkoumá okamžik, kdy se sociálnímu hnutí podařilo prosadit svůj politický program. To se stalo během tzv. strahovských událostí, tedy po potlačení spontánní studentské demonstrace. Během těchto událostí se v krátkém časovém horizontu projeví všechny výše zmíněné typy problémů, což vyvolalo obrovskou mobilizaci studujících, kteří se postavili za program sociálního hnutí a ještě před počátkem pražského jara začali prakticky zakládat nezávislé studentské samosprávy.

Poslední fáze zkoumá praktické naplňování programu studentského hnutí, tedy zakládání studentských organizací nezávislých na KSČ a ČSM, ale také zkoumá konec tohoto

hnutí, ke kterému došlo na podzim roku 1969. To bylo způsobeno především silným represivním řezem, ale také vnitřními konflikty hnutí.

Klíčová slova: studentstvo, Československý svaz mládeže, sociální hnutí, studentské hnutí, poststalinismus, státní socialismus, rozpory, emoce